

İNTERNET ÇAĞINDA SANAL ORTAM YALNIZLIĞI: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA*

VIRTUAL ENVIRONMENT LONELINESS IN THE AGE INTERNET: A RESEARCH ON THE UNIVERSITY STUDENTS

Arş. Gör. Seyhan ÖZDEMİR¹

Yrd. Doç. Dr. Tahsin AKÇAKANAT²

Arş. Gör. Dilruba İZGÜDEN³

ÖZ

Bu çalışmanın konusunu “yalnız olma durumu, kimsesizlik” şeklinde ifade edilen yalnızlık ve “insanların gerçek sosyal yaşamdan ayrılarak sanal sosyal aktivitelere yönelmeye başladığını gösteren” şeklinde ifade edilen sanal yalnızlık oluşturmaktadır. Bu çalışmada, Süleyman Demirel Üniversitesi’nde eğitim gören İşletme Bölümü öğrencilerinin sanal ortam yalnızlığı düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evreni, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü’nde öğrenim gören birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden (328 kişi) oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak Korkmaz ve arkadaşları (2014) tarafından geliştirilen “Sanal Ortam Yalnızlık Ölçeği (SOYÖ)” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha fazla sanal paylaşımında buldukları; erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre sanal ortamda daha sosyal oldukları sonucuna varılmıştır. Yine araştırma sonucunda öğrencilerin şiddetli olmasa da sanal ortam yalnızlığı yaşadıkları söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Yalnızlık, Sanal Ortam Yalnızlığı, Sosyal Ağlar, İnternet Bağımlılığı.

JEL Sınıflandırma Kodları: D23, M10, M53, L20.

ABSTRACT

The subjects of this study are loneliness which is defined as “being lonely, desolateness” and the virtual loneliness which is defined as “showing that people are beginning to move towards virtual social activities by leaving real social life”. The aim of this study is to determine the level of virtual environment loneliness of the business department students who are studying at Süleyman Demirel University. The universe of the research consists of 328 students from the first, second, third and fourth year students studying at Süleyman Demirel University Faculty of Administrative and Economical Sciences, Department of Business Administration. “Virtual Environment Loneliness Scale (SOYÖ)” which is developed by Korkmaz and colleagues (2014) was used as data collection tool. In the consequence of the research, male students have more virtual sharing than female students; male students were more social in the virtual environment than female students. Again in the consequence of this research, it can be said that the students expose to virtual environment loneliness although they are not severe.

Keywords: Loneliness, Virtual Environment Loneliness, Social Networks, Internet Addiction.

JEL Classification Codes: D23, M10, M53, L20.

* Bu makale 26-27 Kasım 2016 tarihleri arasında International Congress of Management Economy and Policy (ICOMEPEP) kongresinde sunulmuş olan bildirinin genişletilmiş halidir.

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, seyhanozdemir@sdu.edu.tr

² Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, tahsinakcanat@sdu.edu.tr

³ Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, dilrubaizguden@sdu.edu.tr

1. GİRİŞ

İnsanoğlu hızla gelişen teknolojik gelişmeler ve bu gelişmelerin sonucu olan değişimlere ayak uydurmaya çalışmakta zorlanmaktadır. Bazen ise bedelini yalnızlıkla ve buna bağlı sorunlarla ödemektedir (Körler, 2011: 1). Değişen toplum yapılarının bir getirisi olarak teknoloji hayatımıza hızlı bir şekilde nüfuz etmiş ve sosyal ilişkilerimizin zayıflamasına yol açmıştır. Teknolojinin bu denli hayatımıza girmiş olması bazı bağımlılıklar kazanmamıza sebep olmuştur. Bireyler teknolojiye alışmış, hayatının bir parçası haline getirmiş ve artık onsuz yaşayamaz hale gelmiştir, sanal bağımlılık diye nitelendirebileceğimiz bu durum bireyleri gerçek yaşamdan koparma noktasına dahi gelebilmektedir. Başta da belirtildiği üzere toplum yapıları üzerinde önemli etkileri olan bu değişimler bireyleri yalnızlığa itmektir. Şöyle ki, Yao ve Zhong (2014: 164)'un çalışmalarında da belirttiği üzere bireyler sosyal ortamlardan koptukça sanal bağımlılıkları artmakta aynı zamanda sanal bağımlılıkları arttıkça bireyler daha da yalnızlaşmaktadır. Aslına bakılırsa bu iki durum birbirini karşılayan durumlardır. Bireyler kendilerini yalnız hissettikçe bu duyguyu giderebilmek için sanal ortama yönelebilmektedirler. Yalnızlık ve sanal bağımlılık kavramları bu denli birbirini etkilediğinden “sanal yalnızlık”, “sanal ortam yalnızlığı” kavramları önemli konular olarak gündeme gelmektedir. Bu nedendir ki bireylerin sanal ortam yalnızlık düzeylerinin belirlenmesi ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda neler yapılabileceğine bakılması gerekmektedir.

Sanal bağımlılığı belki de en yüksek nesil olan Y kuşağına ait bireyler ise şuan üniversitede olan öğrencilerin yaş aralığını oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışma kapsamında Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü öğrencileri üzerinde uygulanmış olan bu çalışma ile öğrencilerin sanal ortam yalnızlık düzeylerinin tespit edilerek bunların demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda elde edilecek olan bilgiler doğrultusunda Y kuşağındaki bireylerin özellikleri daha doğru biçimde belirlenebilecek ve üniversitelerde öğrencilere verilen eğitimin etkinliği konusunda düzenlemelere gidilebilecektir. Öğrencilerin sanal ortamları hangi amaçlarla kullandıkları, sanal ortamdaki sosyalleşmeleri, yalnızlık durumları ve paylaşımları konularında fikir sahibi olmak, bahsi geçen öğrencilerle iletişim kurabilme, bilgi aktarımı sağlama vb. konularda akademisyenler için yol gösterici olabilecektir.

1.1. Yalnızlık

Yalnızlık literatürde çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Türk Dil Kurumu yalnızlığı “yalnız olma durumu, kimsesizlik” (www.tdk.gov.tr) şeklinde, Perlman ve Peplau (1998: 571) ise, “kişinin sosyal ilişkilerinin niteliksel ve niceliksel olarak hissedilir derecede eksik olduğu zamanlarda ortaya çıkan durum” şeklinde tanımlamaktadır. Bu bağlamda yalnızlık, kişinin etrafındakilere veya kendisine karşı uzaklaşmaya başladığını hissetme durumudur. Yalnızlık bireyin karakteri, sosyal çevresi ve yaşam tecrübelerine dayalı olarak ortaya çıkan öznel bir duygu durumunu belirtmektedir (Sharabi ve Margalit, 2011: 215). Öznel ve psikolojik bir durumu ifade eden yalnızlık, bireylerin sosyal ilişkilerinden edindikleri tatminsizlik sonucu ortaya çıkmaktadır (Peplau, 1988: 128-129). Robert Weiss (1973) yalnızlık üzerine yazmış olduğu kitabında yalnızlığı sosyal ve duygusal yalnızlık olarak iki türde ele almıştır. Duygusal yalnızlıkta bireylerin sevdikleri birini kaybetmesi yahut onların eksikliğini duyması söz konusu olmaktadır, sosyal yalnızlıkta ise daha çok bireyin toplumla olan ilişkilerinde, sosyal bağlarında görülen zayıflıktan ortaya çıkan bir durum söz konusudur (Peplau, 1988: 130).

Bireylerin yalnızlaşmasının altında pek çok sebep bulunmaktadır. Amichai-Hamburger ve Ben-Artzi (2003) çalışmalarında bireylerin karakter özelliklerinin yalnız olma durumu üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Çekingenlik, utangaç olma, özgüven düzeyinin düşük olması vb. karakteristik özelliklere sahip bireyler yalnızlık duygusuna diğer bireylere kıyasla daha çabuk kapılabilmektedir. Bunların yanı sıra zaman, para, mesafeler vb. unsurlarda bireylerin sosyalleşmesi üzerinde etkili olmakta ve bu tür unsurların yokluğu bazı durumlarda bireyleri yalnızlığa itebilmektedir (Peplau, 1988: 130-131).

Yalnızlık duygusu, hemen her dönemde görülebilen bir duygudur. Özellikle de gençlerde daha yoğun yaşandığı gözlenebilmektedir. İnsanlar her zaman çevrelerinde samimi ve güven duyacakları sosyal bir grubun varlığını hissetmek istemektedirler. Bunu karşılamak için insanlara ve ya da başkaları ile uygun sosyal ilişkiler kurma olgunluğuna sahip olmadıkları zaman, yalnızlık hissedebilmektedirler (Erözkan, 2009: 811). Yalnızlık, bireylerin tek başlarına kalmalarından daha farklı bir olgu olan kısa veya uzun süreli olarak hissedilebilen bir duygudur. Bu duygu bireyde açıklanamayan bir korku, sıkıntı, üzüntü veya ümitsizlik olarak kendini gösterebilmektedir (Özatça, 2009: 25). Bu bakımdan, bireyler yalnızlık durumunu internetle birlikte daha da yoğun bir şekilde yaşar ve internet imkanları ile bu durum desteklenmektedir (Kraut vd., 1998). Bireylerin evrensel olan arzu ve

ihtiyaçlarını eksik hissettiğinde bunu doyumak için sanal platformlara başvurmaktadır. Bu sosyal ihtiyacını sanal ortamlarda sınırsızca giderebilmektedir. Bu durum hayatımızın vazgeçilmez bir parçası hâline gelebilmekte ve bağımlılık noktasına ulaşmaktadır (Ümmet ve Ekşi, 2016: 39). Bunun bir sonucu olarak da sanal ortam yalnızlığı durumu ortaya çıkabilmektedir. Bu bölümün devamında sanal ortam yalnızlığı kavramı inceleme konusu olacaktır.

1.2. Sanal Ortam Yalnızlığı

Günümüzde internet hayatın her alanına nüfuz etmiş haldedir. İnsanlar eğlence, alışveriş, iletişim vb. pek çok ihtiyacını sanal ortam üzerinden karşılamaya başlamıştır (Amichai-Hamburger ve Ben-Artzi, 2003: 71-72). Bireyler sorunlarını çözmek, üzüntü ve endişelerini paylaşmak, yalnızlıklarını gidermek vb. durumlarda diğer insanlarla yüz yüze iletişime geçmekten ziyade sanal ortamlar üzerinden iletişime geçmeyi tercih eder hale gelmişlerdir (Amichai-Hamburger ve Ben-Artzi, 2003: 71; Özdemir vd., 2014: 284-285). Sanal alanlardaki insanlar, fiziksel davranış gösteremediği için toplumun içinde etkili olamamaktadırlar bu yüzden de sanallığın içinde çok zaman harcamasından dolayı toplumundan uzaklaşmaktadırlar (Korkmaz vd., 2014: 145). Bireyler sanal ortamlarda sınırlarını kendilerinin belirlediği, sosyal kaygılardan uzak, bir nevi görünmez halde, daha rahat ve kolay bir biçimde ilişkiler geliştirebilmekte ve gerçek yaşamda karşı karşıya kaldıkları yalnızlıklarını bu şekilde azaltma yoluna gidebilmektedirler (Morahan-Martin ve Schumacher, 2003: 659). Sanal ortamlardan ve iletişimden uzak durarak sanal yalnızlık sürecine girebilmektedirler. Bireyler artık kendi halinde sınırları olmayan sanal âlemde konumda, zaman, sorumluluk, ilişkiler ve iletişimde olma durumundan kendini soyutlayabilmektedir. Bu halinden zevk alarak ve rahatsızlık duymadan uzun süre kaldığından dolayı toplumdaki uzaklaşabilir, hatta toplumu da geride bırakarak gezindiği sanal ortamdaki ilişkileri de önemsemeyerek yalnız duruma gelebilmektedir (Korkmaz vd., 2014: 145).

Yalnızlık, bireylerin toplum içinde hoş olmayan ve psikolojik problemleri ortaya çıkarma durumudur. Çünkü toplum içinde bireylerden norm ve değer olarak beklentileri, statü ve roller istenmektedir. Fakat sanal ortam için bu bağlar ağlar üzerinden kurulduğu için kişiyi üzüntü, öfke, korku ve kaygı gibi ortamlardan tamamen soyutlamaktadır. Bu açıdan, toplumdaki yalnızlık sıkıntılı, problemleri görülebilen ve toplumun bizzat içinde psikolojik sorunlara yol açan bir durum iken, sanal yalnızlık ise sadece birey tarafından yaşanan ve toplumsal değerlendirmeden uzak olduğu için birey tarafından da bir problem olarak görülmemen bir durumdur. En önemlisi de kimse kimseye fiziksel konularda rahatsızlık vermeyecektir. Sanal ortamlar bireye sundukları bu özellikler ve iletişim, eğlence gibi imkânları ile gerçek hayatın yerini aldığı için sanal ortamı tercih edilebilmektedir (Morahan-Martin, 1999: 433). Gerçek hayatın içinde sanal ortamda çok zaman harcayanlar iş, okul, aile vb. sorumluluklarını yerine getirme konusunda sorunlar yaşamaktayken, bu durum sosyal ortamlarda yalnız olanlar için sorun olmaktan çıkmaktadır (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000: 15). Bu yönüyle, yalnızlık çeken bireyler gerçek yaşamda karşılaşılabilecekleri sosyal endişeleri bir kenara bırakarak sanal ortamda edindikleri arkadaşları ile endişelerini, duygu ve düşüncelerini paylaşarak yalnızlıklarını giderme yolunu seçebilmektedirler (Martončík ve Lokša, 2015: 128).

Sanal ortamlar yukarıda sayılan nedenlerden ötürü bireyleri gerçek yaşamdan uzaklaştırarak kendi içine çekebilmektedir. Sanal ortamlarda yalnızlıklarını giderdiklerini düşünen bireyler aslında bu şekilde gerçek yaşamdan koparak daha da yalnız hale gelmektedirler. Morahan-Martin ve Schumacher (2003: 660-661)'de çalışmalarında sanal ortamların bireylerin zamanlarının çoğunu alarak gerçek yaşamdan kopmalarını sağladığını ve bunun da yalnızlığı artırıcı bir unsur olduğunu belirtmişlerdir. Sanal ortamlarda kurulan ilişkiler gerçek yaşamda kurulan ilişkilere kıyasla daha zayıf, yapay ve yüzeyseldir. Bu nedenden ötürü sanal ortamların yalnızlığı gidermesi aslına bakılırsa sadece bir yanılsamadan ibarettir.

Anlaşılmaktadır ki yalnızlık ve sanal ortam yani internet kullanımı aslında ilişkili iki unsurdur. Şöyle ki bireylerin hayatına internet ne kadar çok nüfuz ederse bireyler o denli gerçek hayattan kopabilecek ve sosyal ilişkileri zayıflayarak yalnızlığa kapılabilecektir. Bunun yanı sıra bireyler kendilerini gerçek yaşamda yalnız hissettikleri zaman daha rahat ve kolay bir biçimde ilişkiler geliştirebileceği sanal ortamlara yönelerek yalnızlığını bu şekilde gidermeye çalışabilecektir. Yani sanal ortam ve yalnızlık birbirini etkileyen iki kavramdır. Fakat belirtmek gerekir ki sanal ortamın yalnızlığı giderici etkisi gerçek dışı ve geçicidir. Sanal ortamlarda edinilen arkadaşlık ilişkileri genellikle yanıltıcı ve sahte nitelikler taşımaktadır. Bu nedendir ki bireyler sanal ortamlarda yalnızlıklarını gidermekten ziyade gerçek yaşamda temeli sağlam ilişkiler geliştirerek bu sorunu çözmeye çalışmaktadırlar.

Son yıllarda akademik literatürde sıkça bahsedilen “Y kuşağı”, nitelikleri, sosyolojik tabanları, arzuları, siyasi eğilimleri vb. özellikleri bakımından pek çok çalışmaya konu olmuştur. Bu kuşak genel anlamda; milenyum gençliği, internet gençliği, ağ nesli gibi farklı kavramlarla da tanımlanabilmektedir. Bu yaş aralığında bulunan bireyler, daha akıllı, özgür, rahatına ve menfaatine daha düşkün, egosu yüksek, sorumsuz, yarışı seven ve iletişim teknolojilerini kullanmaya çok yatkın yaş grubudur (Prensky, 2001: 1-5; Korkmaz vd., 2014: 145). Bu bakımdan, günlerinin hemen hemen tamamını sosyal medyada geçen bu kuşak için hayatlarını rahat yaşamak çok önemlidir. Bu kuşak için teknoloji hayatlarının vazgeçilmez bir parçası haline gelmiş, Y kuşağının X kuşağına göre en üstün olduğu konulardan birisidir (Mengi, 2011). Bu nesli bir önceki nesilden (X nesli) ayıran başlıca özellikler internet ile birlikte büyüdüler, mobil ya da yüz yüze görüşme haricinde sanal görüşmeyi de tercih ettiler, daha sabırsızdılar, sadakat duyguları daha zayıftılar, kendine güven duyguları daha yüksektir, rahatlarına daha fazla düşkünlürlük, daha hırslılar, teknoloji ile çok erken yaşlarda tanıştıklarından dolayı teknoloji kullanma becerileri daha yüksektir. Çok fazla kullanıldığı için ise bağımlılık noktasına gelmektedir. Bu nesil doğal olarak teknoloji tabanlı eğitim ortamlarına alışkın olmakta ve bunun bir getirisi olarak da internet kullanım oranlarının yüksek olduğu görülmektedir (Kuyucu, 2014: 61).

Nesillere göre gerçek hayattaki sosyal ortamlardan daha kopuk, daha saldırgan, etik değerlerden yoksun olanlar gerçek hayatta kendilerini daha yalnız hissetmektedir. Bireyin sanal ortamda hissettiği yalnızlık duygusu, öğretim elemanı, sınıf arkadaşları ile iletişime geçememesi, buna bağlı olarak sorunlar yaşaması, yeterli düzeyde eğitim alamaması, sağlıklı görev paylaşımında bulunamaması ve nihayetinde kendini ortaya koyamaması gibi durumlara yol açmakta ve bu da öğretimin etkililiği açısından önem arz etmektedir. Gerek öğrenme gerekse öğretme süreçlerinin daha etkili ve verimli olması, bilgi ve becerilerin kalıcılığı ve sonuçları açısından bu neslin özelliklerinin doğru bir şekilde anlaşılması gerekmektedir (Korkmaz vd., 2014: 146).

İnternet’te çok fazla zaman geçirilmesinin insanları yalnızlığa sürüklediği, bireyleri ait olduğu sosyal çevreden uzaklaştırdığı, akrabalık ve arkadaşlık ilişkilerini zayıflattığı, gerçek yaşamda kendini ifade edemeyen bireylerin sanal ortamlarda daha rahat edebildiği konular sürekli tartışılmaktadır (Özen ve Sarıcı, 2010: 149). Bu bağlamda öğrencilerin sanal ortam yalnızlık seviyelerinin ölçülmesi, değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Bundan dolayı araştırmada öğrencilerin sanal ortam yalnızlığı farklı değişkenler açısından ele alınmıştır.

2. YÖNTEM

Bu başlık altında araştırmanın amacı, modeli, evreni ve örnekleme, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, İşletme bölümü öğrencilerinin Sanal Ortam Yalnızlığı düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda literatürde belirlenmiş olan 3 alt boyut (Sanal Paylaşım, Sanal Sosyalleşme, Sanal Yalnızlık) açısından değerlendirmeler yapılacak olup boyutlar bazında öğrencilerin ne ölçüde sanal yalnızlık problemiyle yüz yüze oldukları tespit edilecektir.

2.2. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma ilişkisel tarama modelinde tasarlanmış bulunmaktadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yöntemleridir (Karasar, 2011: 77). Tarama çalışması bir araştırma evreninin eğilim, tutum ya da görüşlerini bu evrendeki, bir örnekleme çalışarak nicel ya da sayısal olarak tanımlamaya imkân sağlar. Bu araştırmalar, örneklemden evrene genelleme yapmak amacıyla, veri toplamada yapılandırılmış mülakatları ve anketleri kullanan kesitsel ve boylamsal çalışmaları içerir (Creswell, 2013: 13).

2.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü’nde öğrenim gören birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu kapsamda İşletme Bölümü’nde öğrenim gören I. öğretim ve II. öğretim öğrencilerinin toplam sayısı 1.738’dir. Çalışmada örneklem seçim yöntemlerinden Tabakalı Örneklem yöntemi kullanılmıştır. %5 hata payına göre örneklem büyüklüğü hesaplanmış ve 315 sayısına ulaşılması gerektiği tespit edilmiştir. Anket toplam 328 öğrenci üzerinde tatbik edilmiş olup evrendeki öğrencilerin %18,8’ine ulaşılmıştır.

2.4. Veri Toplama Aracı

Çalışmada öğrencilerin Sanal Ortam Yalnızlığı düzeylerini ölçmek amacıyla Korkmaz vd. (2014) tarafından geliştirilen “Sanal Ortam Yalnızlığı Ölçeği” kullanılmıştır. SOYÖ üç faktör altında toplanabilen, 20 maddeden oluşmuş 5’li Likert tipi bir ölçektir. Oluşturulan maddelerin karşısına öğrencilerin tutum düzeylerini belirlemek üzere beş dereceli seçenekler yerleştirilmiştir. Bunlar; “(1) hiç yansıtmıyor”, “(2) Çok az yansıtmıyor”, “(3) Kısmen yansıtmıyor”, “(4) Çok yansıtmıyor” ve “(5) Tamamen Yansıtmıyor” şeklinde düzenlenmiş ve puanlanmıştır. 20 maddenin 7 âdeti olumsuz 13 âdeti ise olumlu ifadelerden oluşmaktadır. Faktör analizi neticesinde 20 maddenin, üç faktör altında toplandığı görülmüştür. Ölçek kapsamındaki maddelerin ve faktörlerin toplam varyansın %48,488’ini açıkladığı belirlenmiştir. Analiz neticesinde bulunan 3 faktöre “Sanal Sosyalleşme”, “Sanal Paylaşım”, “Sanal Yalnızlık” adları verilmiştir. “Sanal Sosyalleşme” adının verildiği faktör altında sekiz madde, “Sanal Paylaşım” adının verildiği faktör altında yedi madde ve “Sanal Yalnızlık” adının verildiği faktör altında beş madde toplanmıştır. Çalışmada ayrıca demografik verileri toplamak için araştırmacılar tarafından hazırlanan 4 soruluk bir ölçek kullanılmıştır.

2.5. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Veriler araştırmacılar tarafından bizzat derslerden önce sınıflara girilmek ve çalışmanın amacı ile ilgili ön bilgi verilerek suretiyle toplanmıştır. Gönüllülük esasına göre toplanan veriler SPSS 22 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Çalışmada öncelikle olumsuz nitelikteki 7 ifade ters puanlanmak suretiyle SPSS 22 programına girilmiştir. Araştırmada verilerin aritmetik ortalama, standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov Smirnov normallik testi ile belirlenmiş olup veriler normal dağılım göstermemektedir. Bu sebeple analizlerde parametrik olmayan testlerden Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde açılımcı faktör analizine de başvurulmuştur. Tüm testlerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak ele alınmıştır.

2.6. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Ölçeğin yapı geçerliği için açılımcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin faktör yapısını belirlemek için temel bileşenler analizi ve varimax döndürme yöntemi uygulanmıştır. Örneklem grubundan elde edilen verilerin açılımcı faktör analizine uygun olup olmadığı Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testi ile açıklanabilir. Kaiser-Meyer-Olkin değerinin yüksek olması, ölçekteki her bir değişkenin, diğer değişkenler tarafından mükemmel bir şekilde tahmin edilebileceği anlamına gelir. Kaiser-Meyer-Olkin testi sonucunda, değer 0.50’den düşük olduğu durumlarda faktör analizine devam edilemeyeceği söylenebilir (Çokluk ve ark., 2012: 207). Field (2000)’de Kaiser-Meyer-Olkin testi için 0.50 değerinin altında olduğu durumlarda veri kümesinin faktörlenemeyeceğini belirtmiştir. Bu doğrultuda Bartlett Testinin anlamlı ve Kaiser-Meyer-Olkin Testinin ise 0.50’den büyük çıkması beklenmektedir. Bartlett Testi ve Kaiser-Meyer-Olkin testi sonuçları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Bartlett ve Kaiser-Meyer-Olkin Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Ölçüm Değer Yeterliliği	.811	
Bartlett Testi	Ki-Kare	1773,716
	df	190
	Sig.	.000

Tablo 1’de görüldüğü gibi KMO değeri .811 olarak tespit edilmiş ve bu değer örneklem büyüklüğünün faktör analizi için “çok iyi” (Çokluk ve ark., 2012: 207) olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Bartlett küresellik testi sonuçları incelendiğinde ki-kare değerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Bu durumda, örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapmak için uygun olduğu söylenebilir.

Temel bileşenler analizi bulgularına göre, özdeğeri 1’in üzerinde olan ve varyansın %47,331’ini açıklayan 3 faktörün olduğu görülmüştür. Faktörlerin toplam varyansa yaptıkları katkı tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Sanal Yalnızlık Ölçeğinin Faktör Yapıları

Faktör	Özdeğer	Varyans Yüzdesi	Toplam Varyans Yüzdesi
1	4,993	24,965	24,965
2	2,609	13,045	38,010
3	1,864	9,321	47,331

Tablo 2’de görüldüğü gibi, faktörlerin toplam varyansa yaptıkları katkı, birinci faktör için %24,965, ikinci faktör için 13,045 ve üçüncü faktör için ise 9,231’dir. Belirlenen bu faktörlerin varyansa yaptıkları toplam katkısının %47,331 olduğu görülmektedir. Çok faktörlü desenlerde, açıklanan varyansın %40 ile %60 arasında olması yeterli olarak kabul edilebilir (Çokluk ve ark., 2012: 245).

Ölçeğin faktör sayısı belirlendikten sonra maddelerin faktörlere dağılımı incelenmiştir. Bu analiz yapılırken faktör yük değeri .50 olarak belirlenmiştir. Ölçekteki maddelerin faktör yükleri ve madde toplam korelasyonları tablo 3’te verilmektedir.

Tablo 3. Sanal Yalnızlık Ölçeği Faktör Yükleri ve Dağılımları

Maddeler	Döndürülmüş Faktör Yük Değerleri			Ortak Faktör Varyansı
	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	
S14	,740			,548
S13	,665			,446
S11	,644			,600
S9	,615			,531
S12	,586			,391
S10	,529			,510
S1		,714		,512
S4		,703		,525
S5		,686		,548
S2		,649		,452
S3		,586		,416
S6		,525		,483
S17			,752	,566
S18			,739	,566
S16			,691	,501
S19			,571	,429

Tablo 3’te görüleceği gibi 7.,8., 15. ve 20. maddelerin faktör yük değeri .50 değerinin altında olduğu için analizden çıkarılmıştır. Buna göre S9, S10, S11, S12, S13, S14 maddelerinin birinci faktörde; S1, S2, S3, S4, S5 ve S6 maddelerinin ikinci faktörde; S16, S17, S18, S19 maddelerinin ise üçüncü faktör altında toplandığı görülmüştür. Faktör yük değerlerinin; birinci faktör için .52 ile .74, ikinci faktör için .52 ile .71, üçüncü faktör için .57 ile .75 arasında değiştiği görülmektedir. Bu çalışmada elde edilen faktör sayıları ve faktörlere dağılan maddeler Korkmaz vd. (2014) tarafından ortaya konulan faktör sonuçları ile birebir örtüşmektedir. Bu kapsamda Korkmaz vd. (2014) tarafından faktörlere verilen isimlerde aynı şekilde kullanılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda 16 madde ile son hali verilen ölçeğin alt boyutlarına ve tamamına ilişkin güvenilirlik analizleri için iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alfa hesaplanmıştır. Buna göre, ölçeğin birinci alt boyutuna (Sanal Paylaşım) ait ölçümler için Cronbach Alfa katsayısı .87, ikinci alt boyut (Sanal Sosyalleşme) için .79, üçüncü alt boyuta (Sanal Yalnızlık) yönelik .74. olarak bulunmuştur. Ölçeğin tümünden elde edilen ölçümler için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı ise .77 olarak hesaplanmıştır. Bayram (2004)’a göre güvenilirlik için hesaplanan iç tutarlılık katsayısının en az .70 olması gerekir. Buna göre, ölçekten elde edilen iç tutarlılık katsayılarına göre ölçümlerin güvenilirliğinin yüksek olduğu söylenebilir.

Yapılan tüm analizler, ölçeğin öğrencilerin sanal ortam yalnızlık düzeylerini ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu ortaya koymuştur.

3. BULGULAR

Çalışmada kullanılan demografik değişkenlere ait frekans dağılımları aşağıda Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Demografik Değişkenlere İlişkin Frekans Dağılımları

Sınıf Düzeyi	f	%
Birinci Sınıf	60	18,3
İkinci Sınıf	100	30,5
Üçüncü Sınıf	65	19,8
Dördüncü Sınıf	95	29,0
Belirtmeyen	8	2,4
Öğretim Türü		
Birinci Öğretim	140	42,7
İkinci Öğretim	188	57,3
Cinsiyet		
Erkek	139	42,4
Kadın	189	57,6
Yaş		
20 yaş ve altı	126	38,4
21 ve 22	123	37,5
23 ve üzeri	78	23,8
Belirtmeyen	1	0,3

Tablo 4'den anlaşılacağı gibi, araştırmaya 328 işletme öğrencisi katılmıştır. Anket yapılanların 60'ı Birinci Sınıf (%18,3), 100'ü İkinci Sınıf (%30,5), 65'i Üçüncü Sınıf (%19,8), 95'i Dördüncü Sınıf (%29,0) ve 8'i Belirtmeyenler (%2,4) oluşmaktadır. Çalışmaya en çok İkinci Sınıflar katılmıştır. Araştırmaya katılanların %42,4'si erkek, %57,6'si kadındır. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin %38,4'ünün 20 yaş ve altında oldukları, %37,5'inin 21-22 yaş arasında oldukları ve %23,8'inin 23 ve üzeri olduğu görülmektedir.

Açımlayıcı faktör analizi neticesinde elde edilen faktörlerin aritmetik ortalama ve standart sapma değerlerine aşağıda tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5. Faktörlerin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Faktör	X	SS
Sanal Paylaşım	1,87	0,85
Sanal Sosyalleşme	3,18	0,83
Sanal Yalnızlık	3,10	1,00

Tablo 5'te görüldüğü gibi sanal ortam yalnızlığı anketi; 3 boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar sanal paylaşım, sanal sosyalleşme ve sanal yalnızlıktan oluşmaktadır. Araştırmadaki sanal ortam yalnızlığı boyutlarının güvenilirliğini ölçmek amacıyla Cronbach Alfa katsayıları hesaplanmış; boyutların hepsi 0.80'in üzerinde bulunmuştur. Sanal paylaşım boyutunun 1,87'lik ortalamaya, sanal sosyalleşme boyutunun 3,18'lik ortalamaya ve sanal yalnızlık boyutunun ise 3,10'luk ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Anlaşılmaktadır ki çalışmanın uygulandığı öğrencilerin sanal ortamlardaki paylaşımları düşük seviyede görülürken, sanal ortamlardaki sosyalleşme düzeyleri ve sanal ortamlardaki yalnızlık düzeylerinin daha yüksek seviyede olduğu görülmüştür. Öğrencilerin sanal ortam yalnızlık düzeylerinin ortalaması ise 2,716'dır. Buradan öğrencilerin şiddetli olmasa da yine sanal ortam yalnızlığı yaşadıkları söylenebilir.

Öğrencilerin Sanal Ortam Yalnızlığı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre nasıl farklılaştığını tespit etmek amacı ile Mann Whitney U testi yapılmıştır. Test sonuçları aşağıda Tablo 6'da görülebilir.

Tablo 6. Cinsiyet Değişkenine Göre Sanal Ortam Yalnızlığı Düzeylerinin Analizi

Boyutlar	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Sanal Paylaşım	Erkek	128	175,99	22526,50	8385,500	0,000
	Kadın	177	136,38	24138,50		
Sanal Sosyalleşme	Erkek	131	172,37	22581,00	9645,000	0,006
	Kadın	180	144,08	25935,00		
Sanal Yalnızlık	Erkek	131	160,51	21026,50	11461,500	0,559
	Kadın	182	154,48	28114,50		

Tablo 6’da Sanal Paylaşım boyutu puanları açısından katılımcılar cinsiyete göre karşılaştırıldığında, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($U=8385,500$, $p=0.000$). Yapılan ileri analizlerde farklılığın, erkek katılımcıların puanlarının, kadın katılımcıların puanlarından yüksek olmasından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Buradan erkek katılımcıların, kadın katılımcılara göre daha fazla sanal paylaşımında buldukları sonucu çıkarılabilir. Yine tabloya bakıldığında, Sanal Sosyalleşme boyutu puanları açısından katılımcılar cinsiyete göre karşılaştırıldığında, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($U=9645,000$, $p=0.006$). Yapılan ileri analizlerde farklılığın, erkek katılımcıların puanlarının, kadın katılımcıların puanlarından yüksek olmasından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Buradan erkek katılımcıların, kadın katılımcılara göre sanal ortamda daha sosyal oldukları sonucuna varılabilir. Sanal yalnızlık boyutu cinsiyete göre karşılaştırıldığında ise, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Öğrencilerin Sanal Ortam Yalnızlığı düzeylerinin öğretim türü değişkenine göre nasıl farklılaştığını tespit etmek amacı ile Mann Whitney U testi yapılmıştır. Test sonuçları aşağıda Tablo 7’de görülebilir

Tablo 7. Öğretim Türü Değişkenine Göre Sanal Ortam Yalnızlığı Düzeylerinin Analizi

Boyutlar	Öğretim Türü	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Sanal Paylaşım	Birinci Öğretim	128	133	19676,50	10765,500	0,375
	İkinci Öğretim	177	172	26988,50		
Sanal Sosyalleşme	Birinci Öğretim	131	133	20671,50	11760,500	0,922
	İkinci Öğretim	180	178	27844,50		
Sanal Yalnızlık	Birinci Öğretim	131	132	20431,00	11653,000	0,710
	İkinci Öğretim	182	181	28710,00		

Tablo 7’de de anlaşılacağı üzere, katılımcıların Sanal Paylaşım, Sanal Sosyalleşme ve Sanal Yalnızlık boyutlarından aldıkları puanlar öğretim türe göre karşılaştırıldığında birinci öğretimin, ikinci öğretime göre daha düşük puan aldıkları görülmektedir. Ancak gruplar arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır.

Öğrencilerin Sanal Ortam Yalnızlığı düzeylerinin yaş değişkenine göre nasıl farklılaştığını tespit etmek amacı ile Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Test sonuçları aşağıda Tablo 8’de görülebilir.

Tablo 8. Yaş Değişkenine Göre Sanal Ortam Yalnızlığı Düzeylerinin Analizi

Boyutlar	Yaş	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Sanal Paylaşım	20 ve altı	111	157,98	2	1,219	0,544
	21 ve 22	118	146,07			
	23 ve üzeri	76	156,49			
Sanal Sosyalleşme	20 ve altı	119	155,25	2	0,103	0,950
	21 ve 22	117	157,29			
	23 ve üzeri	74	153,07			
Sanal Yalnızlık	20 ve altı	119	162,75	2	1,101	0,577
	21 ve 22	117	150,49			
	23 ve üzeri	76	155,97			

Tablo 8’den de anlaşılacağı üzere, katılımcıların Sanal Paylaşım, Sanal Sosyalleşme ve Sanal Yalnızlık boyutlarından aldıkları puanlar yaş türe göre karşılaştırıldığında gruplar arasındaki bu farklılık istatistiksel olarak önemli bulunmamıştır.

Öğrencilerin Sanal Ortam Yalnızlığı düzeylerinin sınıf değişkenine göre nasıl farklılaştığını tespit etmek amacı ile Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Test sonuçları aşağıda Tablo 9’da görülebilir.

Tablo 9. Sınıf Değişkenine Göre Sanal Ortam Yalnızlığı Düzeylerinin Analizi

Boyutlar	Yaş	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Sanal Paylaşım	Birinci Sınıf	55	160,53	3	1,848	0,604
	İkinci Sınıf	88	150,55			
	Üçüncü Sınıf	62	150,90			
	Dördüncü Sınıf	93	141,06			
Sanal Sosyalleşme	Birinci Sınıf	55	152,56	3	5,074	0,166
	İkinci Sınıf	96	159,66			
	Üçüncü Sınıf	61	165,45			
	Dördüncü Sınıf	92	136,40			
Sanal Yalnızlık	Birinci Sınıf	55	158,73	3	4,060	0,255
	İkinci Sınıf	97	164,62			
	Üçüncü Sınıf	62	138,34			
	Dördüncü Sınıf	91	147,14			

Tablo 9'dan da anlaşılacağı üzere, katılımcıların Sanal Paylaşım, Sanal Sosyalleşme ve Sanal Yalnızlık boyutlarından aldıkları puanlar sınıf türene göre karşılaştırıldığında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 10. Yalnızlık İfadeleri

Yalnızlık İfadeleri	f	%
5. Yalnız olduğum için sanal ortama giriyorum		
Evet	49	17,9
Hayır	274	83,5
Belirtmeyen	5	1,6
6. Sanal ortamda olduğum için kendimi yalnız hissediyorum		
Evet	23	7
Hayır	303	92,4
Belirtmeyen	2	0,6
7. Gerçek yaşamda yalnız olduğunuzu düşünüyor musunuz?		
Evet	37	11,3
Hayır	291	88,7
Toplam	328	100,0

Tablo 10'da da görüldüğü gibi, "Yalnız olduğum için sanal ortama giriyorum" sorusuna katılımcıların %83,5'inin "Hayır" cevabını verdikleri bulunmuştur. Bu araştırmanın temel sorularından birisi olan bu soruya katılımcıların büyük bir çoğunluğunun "hayır" cevabı vermesi, katılımcılar sanal ortama yalnız oldukları için girmedikleri sonucuna varılabilir. Yine tabloya bakıldığında "Sanal ortamda olduğum için kendimi yalnız hissediyorum" sorusuna katılımcıların %92,4'ünün "Hayır" cevabını verdikleri görülmektedir. Çoğunluğunun "Hayır" cevabı vermesi, katılımcılar kendilerini sanal ortamda yalnız hissetmedikleri sonucu çıkarılabilir. Son olarak ise, tablo incelendiğinde "Gerçek yaşamda yalnız olduğunuzu düşünüyor musunuz?" sorusuna katılımcıların %88,7'sinin "Hayır" cevabını verdikleri görülmektedir. Çoğunluğunu "Hayır" cevabını vermesi katılımcıların gerçek yaşamda yalnızlık çekmedikleri ve az da olsa yalnızlık çekenlerin olduğu söylenebilir.

4. SONUÇ

Hızla değişen, küreselleşen dünyada yaşanan teknolojik gelişmeler dünya tarihinde köklü değişikliklere neden olmuştur. Teknolojinin hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline geldiği günümüz dünyasında, şüphesiz ki teknolojinin beraberinde getirdiği yenilikler ve kolaylıklar da giderek önem arz etmektedir. Teknoloji özellikle son yüzyılda toplumsal gelişmenin başrol oyuncusu olmuştur. Gelişen teknolojiyle birlikte ortaya çıkan sosyal medya sadece medyanın değil bireylerin yaşam tarzlarının da yeniden şekillenmesine neden olmuştur. Bu durumdan en fazla etkilenen kuşak ise Y kuşağı olmuştur. Önceki kuşakların Y kuşağına kıyasla teknoloji ve

sosyal medyaya olan ilgileri bu denli fazla değildir. Bu kuşak neredeyse bütün ihtiyaçlarını internet üzerinden gerçekleştirmektedirler.

Araştırmaya 328 işletme öğrencisi katılmıştır. Anket yapılanların 60'ı Birinci Sınıf (%18,3), 100'ü İkinci Sınıf (%30,5), 65'i Üçüncü Sınıf (%19,8), 95'i Dördüncü Sınıf (%29,0) ve 8'i Belirtmeyen (%2,4) oluşmaktadır. Çalışmaya en çok İkinci Sınıflar katılmıştır. Araştırmaya katılanların %42,4'si erkek, %57,6'si ise kadındır. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin %38,4'ünün 20 yaş ve altında oldukları, %37,5'inin 21-22 yaş arasında oldukları ve %23,8'inin 23 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir.

Sanal ortam yalnızlığı boyutlarından sanal paylaşım boyutunun 1,87'lik ortalamaya, sanal sosyalleşme boyutunun 3,18'lik ortalamaya ve sanal yalnızlık boyutunun ise 3,10'luk ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Anlaşılmaktadır ki çalışmanın uygulandığı öğrencilerin sanal ortamlardaki paylaşımları düşük seviyede görülürken, sanal ortamlardaki sosyalleşme düzeyleri ve sanal ortamlardaki yalnızlık düzeylerinin daha yüksek seviyede olduğu görülmüştür. Öğrencilerin sanal ortam yalnızlık boyutlarının ortalaması 2,716'dır. Buradan öğrencilerin şiddetli olmasa da yine de sanal ortam yalnızlığı yaşadıkları söylenebilir.

Araştırmada üniversitede öğrenim gören işletme öğrencileri, Sanal Paylaşım boyutu puanları açısından katılımcılar cinsiyete göre karşılaştırıldığında, gruplar arasında istatistiksel ($U=8385,500$, $p=0.000$) olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Yine bu çalışmada, öğrenim gören işletme öğrencileri Sanal Sosyalleşme boyutu puanları açısından katılımcılar cinsiyete göre karşılaştırıldığında, gruplar arasında istatistiksel ($U=9645,000$, $p=0.006$) olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Belirtmek gerekir ki, sanal ortam yalnızlığı boyutlarından sanal paylaşım ve sanal sosyalleşme boyutları erkek öğrencilerde kadın öğrencilere kıyasla daha yüksek seviyede görülmüştür. Erkek öğrenciler sanal ortamlarda diğer bireylerle paylaşımda bulunmaya ve sanal ortamlarda arkadaş edinerek, oradaki bireylerle iletişim kurmaya kadın öğrencilere oranla daha meyillidirler. Buradan erkek katılımcıların, kadın katılımcılara göre sanal ortamda daha sosyal oldukları sonucuna varılabilir. Yalnızlık duygusunun erkeklerde daha etkili olması "konuşacak ya da beraber olacağı kimse olmaması", "camı sıkıldığında zaman geçirmek isteği", "yaşadığı problemleri paylaşacak ortamın sanal sohbet ortamlarında bulunması", "kendini sanal sohbet ortamlarına bağımlı hissetme", "kendini yalnız hissetme duygusu" gibi etkenler etkili olabilir. Özen (2009), "Yalnızlık Olgusu ve Sanal Sohbetin Yalnızlığın Paylaşımına Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma" adlı çalışmada da benzer şekilde erkeklerin kızlara göre sanal sohbet ortamlarını yalnızlıklarına destek unsuru olarak daha çok kullandıkları görülmektedir. Yalnız hisseden erkeklerin sanal ortamdan daha çok arkadaş edindikleri ve bu arkadaşlarıyla daha çok zaman geçirerek problemlerini paylaştıkları söylenmektedir.

Sonuç olarak sosyal ağlar, bireylerin kendilerinde eksik hissettiği duygulara hitap etmektedir. Birey, her ne kadar bu yollarla yalnızlığını giderdiği duygusuna kapılsa da aslında gerçek öyle değildir. Teknolojik aletleri kapattıkları andan itibaren kişiler tekrar tek başına kalmakta ve yalnızlıkla yüzleşmektedir. Bu gerçek, yalnızlık duygusunu daha da derin hale getirecektir. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü öğrencileri üzerinde uygulanmış olan bu çalışma ile öğrencilerin şiddetli olmamakla birlikte sanal ortam yalnızlığı yaşadığı sonucu elde edilmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin sanal sosyalleşme eğilimlerinin de diğer boyutlara oranla daha yüksek seviyede olduğu görülmüştür. Anlaşılabilecektir ki, öğrenciler sanal ortamlar üzerinden sosyal arkadaşlıklar edinerek, bu ortamlarda iletişim kurma eğilimi göstermektedir. Üniversiteler bu doğrultuda öğrencileriyle iletişim noktasında sosyal medya araçlarını kullanarak, öğrencilerin sorunlarını anlamaya, eğitim açısından bazı geri bildirimlerde bulunmaya çalışabilecektir. Bu yollarla kurulan iletişim öğrencilerin ilgisini daha çok çekerek, öğrencileri doğru biçimde yönlendirme konusunda yardımcı olabilecektir. Konuyu neden ve süreçleri ile daha derinlemesine incelemek için nitel araştırma metodlarının kullanılmasının bilgi birikimine katkı getireceği düşünülmektedir. Çalışmanın tüm evrene yayılması için farklı fakültelerde yapılabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Amichai-Hamburger, Y. and Ben-Artzi, E. (2003). Loneliness and Internet Use. Computers in Human behavior, 19(1): 71-80.
- Bayram, N. (2004). Sosyal Bilimlerde SPSS İle Veri Analizi, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Creswell, J. W. (2013). Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları, Çeviri Editörü: Demir, S. B., İstanbul: Eğiten Kitap.

- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve Lisrel Uygulamaları, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Erözkan, A. (2009). Ergenlerde Yalnızlığın Yordayıcıları. *İlköğretim Online*, 8(3): 809-819. <http://ilkogretimonline.org.tr>, (07. 11. 2016).
- Field, A. (2000). *Discovering Statistics Using SPSS for Windows*. London, Thousand Oaks, Sage Publications, New Delhi.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Korkmaz, Ö., Usta, E. ve Kurt, İ. (2014). Sanal Ortam Yalnızlık Ölçeği (SOYÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)* 29(2): 144-159
- Körler, Y. (2011). Loneliness Levels of Middle School Students in Terms Of Various Variables And The Relationship Between Loneliness And Social Emotional Learning Skills (Master's thesis, Anadolu University, Eskişehir).
- Kraut, R., M. Patterson, V. Landmark, S. Kiesler, T. Mukophadhyay and. Scherlis. (1998). Internet Paradoxa Social Technology That Reduces Social Involvement And Psychological Well Being? *American Psychologist*, 53, pp. 1017–1031.
- Kuyucu, M. (2014). Y Kuşağı ve Facebook: Y Kuşağının Facebook Kullanım Alışkanlıkları Üzerine Bir İnceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 13(49): 55-83.
- Martonçik, M. and Lokša, J. (2016). Do World of Warcraft (MMORPG) Players Experience Less Loneliness and Social Anxiety in Online World (Virtual Environment) Than in Real World (Offline)?. *Computers in Human Behavior*, 56: 127-134.
- Mengi, K. Z., (2016). İş Başarısında Kuşak Farkı. <http://www.yenibiris.com/HurriyetIK>, Erişim: 01.11.2016
- Morahan-Martin, J. (1999). The Relationship Between Loneliness And Internet Use And Abuse. *Cyber Psychology and Behavior*, 2 pp. 431–440.
- Morahan-Martin and J., Schumacher, P. (2000). Incidence and Correlates of Pathological Internet Use Among College Students. *Computers in Human Behavior*, 16, pp. 2–13.
- Morahan-Martin, J. and Schumacher, P. (2003). Loneliness and Social Uses of The Internet. *Computers in Human Behavior*, 19(6): 659-671.
- Özatça, A. (2009). Family Functions in Predicting Social And Emotional Loneliness Among Adolescents (Yükseklisans Tezi, Adana).
- Özdemir, Y., Kuzucu, Y. ve Ak, Ş. (2014). Depression, Loneliness and Internet Addiction: How Important is Low Self-Control?. *Computers in Human Behavior*, 34: 284-290.
- Özen, Ü. ve Korukçu Sarıcı, M. B. (2010). Yalnızlık Olgusu ve Sanal Sohbetin Yalnızlığın Paylaşımına Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 24(1): 149-158.
- Peplau, L. A. (1988). Loneliness: New Directions in Research. Participate in The Challenge of Mental Health and Psychiatric Nursing in 1988 (pp. 127e142). in *Proceedings of The 3rd National Conference on Psychiatric Nursing (Montreal, Quebec, Canada)*.
- Perlman, D. and Peplau, L.A., (1998), “Loneliness”, *Encyclopedia of Mental Health*, Vol.1, http://www.peplaulab.ucla.edu/Peplau_Lab/Publications_files/Perlman%20%26%20Peplau%208.pdf, Erişim: 09.08.2016.
- Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, 9(5), 1-5.
- Sharabi, A. and Margalit, M. (2011). The Mediating Role of İnternet Connection, Virtual Friends and Mood in Predicting Loneliness Among Students with and without Learning Disabilities in Different Educational Environments. *Journal of Learning Disabilities*, 44(3): 215-227.
- Türk Dil Kurumu, <http://www.tdk.gov.tr>, Erişim: 01.11.2016.

- Ümmet, D. ve Ekşi, F. (2016). Türkiye’deki Genç Yetişkinlerde İnternet Bağımlılığı: Yalnızlık ve Sanal Ortam Yalnızlık Bağlamında Bir İnceleme. *Addicta: The Turkish Journal On Addictions*. 3(1): 29-53.
- Weiss, R. S. (1973). *Loneliness: The experience of emotional and social isolation*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Yao, M. Z. ve Zhong, Z. J. (2014). Loneliness, Social Contacts and Internet Addiction: A Cross-Lagged Panel Study. *Computers in Human Behavior*. 30: 164-170.